

A 2024-ES OECD NYUGDÍJJJELENTÉS

Simonovits András (BME MI, professor emeritus), simonov@math.bme.hu

ÖSSZEFOGLALÓ

A magyar kormányzat felkérésére és közreműködésével az OECD elkészített egy színvonalas átfogó tanulmányt a magyar nyugdíjrendszer előtt álló kihívásokról (OECD, 2024). Bár a tanulmány javaslatait a kormány egészében elutasította, ezzel lemondva a kapcsolódó EU-támogatásról, a magyar társadalomnak hamarosan szembe kell néznie a nevezett kihívásokkal. Ezért érdemes megismerni és értékelni a tanulmányt.

SUMMARY

Following the request by the Hungarian government, the OECD published a thorough and informative study on the challenges faced by the Hungarian pension system (OECD, 2024). Though the government rejected the proposals of the study, giving up the respective financial support, sooner than later the Hungarian society has to face these challenges. This justifies its critical presentation.

Kulcsszavak: nyugdíj, nyugdíjreform, várható élettartam, degresszió
Keywords: pension, pension reform, life expectancy, progression

JEL: H55, D30

DOI: 10.18530/BK.2025.1-2.14
<http://dx.doi.org/10.18530/BK.2025.1-2.14>

Köszönetnyilvánítás.

Köszönetemet fejezem ki Kovács Erzsébetnek és egy anonim lektornak a tanulmány előző változatának gondos javításáért. Természetesen a közölt szövegért egyik bíráló sem felelős.

BEVEZETÉS

Korábban a magyar kormányzatok még átfogó hazai tanulmányokra támaszkodva néztek szembe a magyar nyugdíjrendszert fenyegető kihívásokkal (Holtzer szerk., 2010; Bajkó és szerzőtársai, 2015; Freudenberg és szerzőtársai, 2016). Bár az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság és később a Magyar Államkincstár évente rendezett magas színvonalú nemzetközi szemináriumokat, érthető módon ezeken háttérbe szorultak a magyar nyugdíjrendszer hosszabb távú kérdései. (A 2022-es szeminárium anyagát alaposan ismerteti Kovács (2023).)

E váltás miatt a kormányzati szervek már több éve külső intézményektől várják a nyugdíjpolitikai segítséget. Valószínűleg már az OECD (2019) is magyar felkérésre készült, de az OECD (2024)-ről ez biztosan ismert. A Covid19 utáni helyreállítást segítő, az Európai Bizottság számos országnak feltételes segítséget ajánlott: dolgozzanak ki helyreállítási tervet, beleértve a nyugdíjrendszer átalakítására vonatkozót; és azok elfogadása után megnyílnak a pénzcsapok.

Az Európai Bizottsággal kötött megállapodás alapján 2023 végére rendelte meg a kormány egy külföldi szervezet (az OECD) nyugdíjjelentését a magyar nyugdíjrendszer előtt álló kihívásokról. Ennek alapján dolgozta volna ki és bocsátotta volna társadalmi vitára saját nyugdíjtervét a magyar kormány 2024. június 30-ig, amelyet 2025. március 31-éig a parlamentben törvénybe iktatott volna. Közben kiderült, hogy az EB és a magyar kormány közti ellentétek éleződése kizárja Magyarországot a segélyalapból, ezért a kormány számára érdektelenné vált a program. Aztán egyre csak azt hallottuk a döntéshozóktól, hogy nincs szükség semmiféle nyugdíjreformra, hiszen Freudenberg és szerzőtársai (2016) szerint az akkori nyugdíjrendszer 2035-ig fenntartható. (Azóta számos folyamat felülírta e kiváló tanulmány megállapításait.) 2024. szeptemberben végül kiderült, hogy a 80 oldalas, sok táblázattal és ábrával gazdagított jelentés (OECD, 2024) már júliusban elkészült, és a világhálón megtalálható: <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/topics/policy-sub-issues/structural-reforms/country-tailored-policy-reforms/Strengthening-the-Hungarian-Pension-System.pdf>, és ingyenesen le is tölthető.

A jelentést jól képzett és tárgyilagos szakemberek írták, elemzésükhöz a magyar pénzügyminisztérium modelljét is felhasználták. Az anyagot publikálás előtt megvitatták a magyar gazdasági vezetés számos, név szerint felsorolt tagjával, de a már említett OECD (2019) jelentéssel ellentétben, most külső szakértőket nem hallgattak meg, legalábbis ennek nincs nyoma. Jelen tanulmányban (amely egy korábbi Portfolio-publicisztikára épül) röviden összefoglalom a 2024-es jelentést, és támaszkodva a korábbi OECD (2019)-re is, néhány kritikus megjegyzést fűzök hozzá. Itt csak két szerzőt említek meg, akik már az OECD (2024) jelentése előtt saját reformprogrammal jelentkeztek: Banyár (2023) és Simonovits (2023).

AZ OECD JELENTÉSÉNEK FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSAI

A legtöbb fejlett országhoz hasonlóan, a magyar nyugdíjrendszert a népességöregedés komoly kihívások elé állítja. Rögzített nyugdíjkorhatárral számolva a népességöregedés miatt a nyugdíjkiadások GDP-aránya a jelenlegi 8-ról 2070-ig 12 százalékra növekszik, miközben a járulékbételek GDP-aránya stagnál. A magyar nyugdíjrendszer jobb megértése kedvéért néhány fogalmat előzetesen ismertetek.

Valorizálás: a legtöbb országban, beleértve Magyarországot is, a munkások egyéni kereseteit az átlagos keresetek dinamikájával emelik föl a nyugdíjazás előtti év szintjére. Ez azért előnyös, mert a jól bevált német nyugdíjpontrendszert utánozza, amelyben minden év plafonozott egyéni keresetét az adott év átlagkeresetéhez viszonyítják, és e hányadosok összegével, a *nyugdíjalappal* arányos az egyéni nyugdíj.

Szolgálati időskála: a szolgálati idő növekvő függvénye, amely a nyugdíjalappal arányosan állapítja meg az induló nyugdíjat. 20 évnél 53, 40 évnél 80 százalék.

Iránymutató korhatár: az az életkor, amit elérve az induló nyugdíjat másusz nem csökkenti, sem bónusz nem növeli.

Minimális korhatár: az az életkor, amelyet elérve a dolgozó csökkentett – vagy megfelelően hosszú szolgálati időt elérve csökkentés nélküli – nyugdíjat igényelhet. Magyarországon 2012 óta a minimális korhatár megegyezik az iránymutató korhatárral.

Nők40: minden magyar nő, aki összegyűjt legalább 40 évnyi jogosultsági viszonyt, 2011 óta az iránymutató nyugdíjkorhatár elérése előtt csökkentés nélküli nyugdíjra jogosult.

A már megállapított nyugdíjak indexálása: minden év elején a szóban forgó nyugdíjakat az az évre várható fogyasztói árindex értékével emelik. Korábban az átlagos nettó bérindexszel, később az ár-bér index átlagával emeltek.

A nyugdíjrendszer bőkezűségének mértéke: a) az induló nyugdíj és az utolsó éves kereset aránya (mikro); b) az átlag nyugdíj és az átlagos nettó kereset aránya (makro).

A jelentés leszögezi, hogy a magyar nyugdíjrendszer konstrukciós hibái is hozzájárulnak a kihívásokhoz: a) korszerűtlen, mert az iránymutató korhatár nem követi a várható élettartamot; b) a 62-ről 65 évre emelkedő iránymutató korhatártól függetlenül a Nők40-et az újonnan nyugdíjba vonuló nők fele igénybe veszi; c) a nyugdíjrendszer túl bőkezű: legalábbis ha a modellben szereplő „átlagos” nyugdíjas átlag fölötti

45 éves szolgálati idővel utolsó nettó keresetének körülbelül 90 százalékával meg nyugdíjba; d) nehéz a járulékkulcsot annyira emelni, hogy a nyugdíjkassza hiánya jelentősen csökkenjen.

A jelentés alternatív javaslatokat fogalmaz meg: az iránymutató korhatárt a várható élettartam növekedéséhez kötné, a Nők40-et szigorítaná, beleértve akár a teljes megszüntetését is.

A jelentés alternatív javaslatokat fogalmaz meg és elemez. Az iránymutató korhatárt és a Nők40 bizonyos paraméter értékeit a várható élettartam növekedéséhez kötné 2025-től vagy 2035-től kezdve. A Nők40-et a minimális korhatár és a minimális jogosultsági idő emelésével szigorítaná, beleértve akár a Nők40 teljes megszüntetését is.

A jelentés szerzői a felfelé eddig is rugalmas mellé a *lefelé rugalmas korhatárt* is bevezetnék, azaz akár 2 évvel az iránymutató korhatár elérése előtt megfelelő levonással nyugdíjba lehetne vonulni, de a minimális korhatár nem sülyedhetne 65 év alá. Azaz csak 67 éves iránymutató korhatár elérésekor (2045-re) tágulna az iránymutató és a minimális korhatár közti rés két évre.

A jelentés takarékosági alternatívaként az induló nyugdíjak megállapításában szereplő életpálya-keresetek *valorizálásában* az áraknak is szerepet tulajdonítana. (Ezt az önkényes megoldást csak néhány országban használják.) Rögzített szolgálati időskála esetén ez általában lassítja a valorizálást, azaz csökkenti az induló nyugdíjak emelkedését, különösen az életkorral lassan növekvő keresetek esetén.

A szolgálati időskálát a jelentés a várható járulékbételek alakulásával arányosan visszafogná.

A jelentés által túlságosan bőkezűnek tartott *13. havi nyugdíjat* egyénenként egy indexált korlattal korlátozná, például az átlagos nyugdíjon maximálva.

Megfordítva a korábbi évek gyakorlatát, elvben a munkavállalói vagy munkáltatói *tb-járulékkulcsot* emelnék annyival (11 százalékponttal), hogy a járulékbételek a GDP 2,2 százalékával növekedjen 2070-re, de ez a kedvezőtlen foglalkoztatási hatások miatt nagyon visszafogná a GDP növekedését.

Kiegészítő javaslatok: a történelmi okok miatt cikcakkos szolgálati időskála kiegyenestése (például az első 20 év majdnem kétszer annyit ér, mint a második 20 év), a tényleges (átlagos) nyugdíjazási kor emelkedésének ösztönzése, a magánpillér erősítése és a termékenység emelése.

Némi ritkítással közlöm a jelentés alaptáblázatát (1. táblázat), amely a javaslatok mikro- és makrohatását elemzi. (Figyelmeztetem az olvasót, hogy ez a helyettesítési arány az első év nyugdíját viszonyítja az utolsó év keresetéhez, emellett ez elméleti és nem valódi érték!) Az iránymutató korhatárt indexálással a 60 évesen várható élettartam növekedésének 2/3-ával

emelné. A Nők40 fokozatos szigorítása, szélső esetben kiiktatása a minimális jogviszony 40-ről 43 vagy akár 50 évre emelésével. A lehetőségekhez igazított (angol rövidítéssel Defined Contribution) nyugdíj a járulékalaphoz igazítaná a járadékot. Más megközelítésben a járadékkulcs a járulékfizetők számával fordított arányban változna. Megismételve egyik javaslatukat: a 13. havi nyugdíjat a mindenkori átlagban maximálná. Az 1. kombinált javaslat az iránymutató korhatárt a várható élettartam növekedésének 2/3-val emelné, és 10 év alatt fölszámolná a Nők40-et. A 2. kombinált javaslat a nyugdíjakat a járulékalappal tenné arányossá, a Nők40-ben megkövetelné a minimális 60 éves kort, és maximalizálná a 13. havi nyugdíjat. Az 1. táblázat a fontosabb javaslatok hatásait tartalmazza: a kiadások csökkenését és a bevételek növekedését összegzi, a jelentésben központi szerepet játszó helyettesítési arány alakulását és a nyugdíjban töltött évek számát mutatja be.

1. táblázat: A javaslatok hatásai

Javaslat	Nettó hatás, GDP százalék		Helyettesítés, százalék	Nyugdíjban töltött évek
	2070	2045		
Korhatár indexálása	2,2%	1,2%	98,2%	18,5
Nők40 kiiktatása	1,1%	0,9%	89,8%	21,8
DC nyugdíj bevezetése	0,7%	0,3%	86,3%	21,8
13. havi nyugdíj korlátozása	0,3%	0,2%	89,8%	21,8
Járulékkulcs-emelés	2,2%	1,2%	89,8%	21,8
1. kombinált javaslat	2,6%	1,3%	98,2%	18,5
2. kombinált javaslat	1,0%	0,6%	86,3%	21,8

Forrás: OECD (2024), Table-1 alapján saját szerkesztés

AZ OECD JELENTÉS ÉRTÉKELÉSE

Mint beszámolómm eddigi részéből is látható, a szerzők sokoldalúan és szakszerűen készítették el a jelentést, számos észszerű megállapítást és javaslatot tettek. Bátran szigorítanának a mai nyugdíjpolitikán: többek között szigorítanának a Nők40-en, lazítanák a merev korhatárt, és maximálnák a 13. havi nyugdíjat. Gondosan kalkulálnak. Gazdag nemzetközi összehasonlítással élve, a magyar nyugdíjrendszert a többi OECD országgal összehasonlítva vizsgálják.

Összevetés a 2019-es jelentéssel

Szembeítve a 2024-es javaslatokat a 2019-esekkel, ugyanakkor egyértelmű szakmai romlást látok. Mindenekelőtt az első jelentés sokkal több magyar forrásra hivatkozott, emellett sokkal nagyobb súlyt helyezett a méltányosságra.

A 2019-es jelentés szerint „(...) a magyar nyugdíjasoknak durván a 20%-a a relatív szegénységi küszöb (a medián kereset fele, 77500 Ft/hó) alatti nyugdíjat kap. Még a kiegészítő természetbeni járadékokat figyelembe véve is, a 65 év fölöttiek 16,8%-a szegény, társadalmilag kiközösített (KSH 2016). Ez jóval meghaladja a megfelelő OECD-átlagot: 12,6%-ot. (...) Okok: az 1990-es évek transzformációs válsága okozta szaggatott szolgálatból következő alacsony nyugdíj. (...) Körülbelül 66 ezer idős személy nem jogosult nyugdíjra.”

Az időskori szegénység másik tényezője a már megállapított nyugdíjak árkövető indexálása, emiatt a nyugdíj-kereset hányados időben hanyatlik. Ez tovább fokozza az alacsony induló nyugdíjjal kezdők hátrányát. Például aki végig a minimumbérért dolgozott, már 70 éves kora előtt szegény lesz. Elfogadható nyugdíjhoz a jelenlegi rendszerben átlagos kereset és folyamatos szolgálati viszony szükséges.

Az időskori szegénység elhárításának egyik eszközeként az alapnyugdíjat jelölte meg a 2019-es tanulmány. Átlépve a „kozmetikai” beavatkozásokon, ha minden nyugdíjat legalább a relatív szegénységi küszöbre emelnének, ez meglepően kevésbe, a GDP 0,15 százalékába kerülne.

Potenciális forrásként a nyugdíjplafon bevezetését ajánlották. Igaz, ha a mindenkori nyugdíjakat az átlagos nettó kereset 150 százalékában maximálnánk, akkor az a fenti alapnyugdíj forrásának csak az 1/3-át fedezné. (Valójában a járulékalap plafonját kellene újra bevezetni!)

Kérdés, hogy mennyire ásná alá a nyugdíjminimum bevezetése a munkaösztönzőket. Csak itt tért ki a korábbi jelentés arra a fontos különbségre, hogy az igazi alapnyugdíj – a nyugdíj nagyságától függetlenül – nemcsak a rászorulóknak, hanem mindenkinek jár, ezért nincs visszatartó ereje, ez azonban a fentebb jelzettnél sokkal drágább.

Ellentétben a későbbi jelentéssel, a korábbi jelentés mérlegelte a visszatérést a 2010/2012-ben megszüntetett vegyes, vagy a 2000-ben megszüntetett tiszta bérindexáláshoz. Az utóbbi a GDP 3 százalékpontjával emelné a nyugdíjkiadásokat, az előbbi kevesebbel.

Saját észrevételeim

Az OECD (2019) ismertetése után rátérek saját észrevételeimre.

A 2024-es jelentés túlzott szerepet szán az iránymutató nyugdíjkorhatár indexálásának.

1) Szerintem a 2024-es jelentés túlzott szerepet szán az iránymutató nyugdíjkorhatár indexálásának. Nem bizonytalanítja el a szerzőket az a tény, hogy Magyarországon 1996 és 2022 között úgy emelkedett 5-10 évvel az iránymutató férfi-női korhatár, hogy a nyugdíjban töltött évek száma közben 17-ről 15 évre csökkent; fix 65 éves korhatár esetén ez a mutató csak 2035-re tér vissza a 17-re. Ennek ellenére 2045-ben 67, 2070-ben pedig 69 év lenne a korhatár.

2) Kártékonyságával arányos figyelmet fordítanak a *Nők40*-re. De mintha nem tudatosulna a jelentés szerzőiben, hogy a konstrukció nemcsak pazarló, de kétszeresen *méltánytalan* is: a) egy 60 éves nő 40 évnyi jogosultsággal 5 évvel a korhatár alatt mentességet kap a további munka alól, míg egy 64 éves nő 39 éves jogosultsággal nem (Czeglédi és szerzőtársai, 2016); b) gyorsabb reálbér-növekedés esetén a „kedvezményezett” jelentős veszteséget szenvednek el (Gerencsér, 2018 és Simonovits, 2019b). A *Nők40* radikális kiküszöbölésének bemutatásakor viszont, amikor évente egy évvel emelnék a minimális jogviszony értékét, elsiklottak afölött, hogy ez túl gyors ütem: akinek 2025-ben 1 éve hiányzott a 40-ből, annak 2026-ban ugyanúgy 1 éve fog hiányozni a 41-ből stb.

3) Merevnek érzem, hogy hiába vezetnék be a rugalmas korhatárt, a jelentés szerzői egy tapodtat sem engednek abból, hogy a *Nők40*-es kivételen túl *senki se mehessen 65 év előtt nyugdíjba*. (Meglépő módon az általam ismert és nagyra becsült magyar nyugdíjszakemberek is ugyanezt gondolják.) Ha a sokkal fejlettebb és egészségesebb Svédországban néhány évvel ezelőtt megfelelő csökkentéssel még 61 évesen is nyugdíjba lehetett menni, akkor nálunk miért kell ragaszkodni a 65 éves minimumhoz? Csak nem azért, mert nem léphetünk vissza a már *elért szintről*? A rugalmas korhatárról korábban adtam áttekintést (Simonovits, 2019a).

Merevnek érzem, hogy a *Nők40*-es kivételen túl senki se mehessen 65 év előtt nyugdíjba.

4) A *helyettesítési arány* (induló átlagnyugdíj/utolsó átlagos nettó bér) számszerű ismertetésénél a szerzők túlzottan támaszkodtak az elméleti modellekre. Ha valóban jellemző lenne az induló nyugdíj és az utolsó kereset közti 90 százalékos körüli helyettesítés, akkor nehéz megérteni, hogyan lehet a hivatalos átlagnyugdíj-átlag nettó kereset (makro) arány csak 50 százalékos. Érinteni kellett volna az átlagbérek Dedák István és Oblath Gábor által évek óta hangsúlyozott túlbecslését is, amely a valóságosnál rosszabbnak, alacsonyabbnak mutatja a makrohelyettesítést (Oblath–Simonovits, 2023)!

5) Ezen a ponton röviden kitérek a jelentés által is érintett *élettartamrésre*: minél nagyobb egy egyén (különösen egy férfi) életpálya-keresete, várhatóan annál tovább él. Egy olyan nyugdíjrendszerben, amelyben a nyugdíj az életpálya-keresettel arányos, a nagyobb keresetűek többet, a kisebb keresetűek kevesebbet kapnak, mint amennyit befizettek: ez a perverz újraelosztás. (Ezt a kérdéskört részletesen elemzi Kovács (2023).)

6) A kifejtést a *járulékalap-plafon* korábban már érintett kérdésével folytatom. A legtöbb tb-nyugdíjrendszerben a dolgozók vagy/és a munkáltatók által befizetett tb-járulék arányos a bruttókeresettel. De van egy kereseti határ, a plafon, amely fölött

nem kell járulékot fizetni, és nem is keletkeztet többlet nyugdíjat. Általában a plafon értéke az átlagbér 2-3-szorosa, és a dolgozóknak csak néhány százalékát érinti, de a miatta kieső járulék akár az összösszeg 10 százalékát is elérheti. A plafonra több okból van szükség: korlátozza a nyugdíjrendszer kényszermegtakarítási mértékét, emellett csökkenti az élettartamrés miatti perverz újraelosztást. Rövidlító költségvetési okokból 2013-ban a magyar kormány megszüntette a járulékalapot: ezzel azonnal megnövelte a járulékbetétet, és csak hosszabb távon emeli a plafon fölötti nyugdíjakat. A plafont minél előbb vissza kellene állítani, de egyúttal vállalni kell a kieső járulékok pótlását; és szembe kell nézni azzal, hogy a magas keresetűek nettó keresete a náluk hagyott járulékkal időlegesen megnő. Milyen jól jönne egy progresszív szja vagy az OECD(2019)-ben említett nyugdíjplafon!

A plafont minél előbb vissza kellene állítani, de egyúttal vállalni kell a kieső járulékok pótlását.

7) 1998-ig a magyar nyugdíjrendszerben erős *degresszió* érvényesült: a magasabb kereseteket sávosan egyre kisebb mértékben ismerték el a nyugdíjalapban: például az akkori átlagbér kétszerese körüli, 20 százalékos sávos beszámítás átlagosan csak 68 százalékos beszámítást adott (Toldi, 2000, 8. táblázat). A kötelező magánnyugdíjpilér bevezetésével párhuzamosan a degressziót 1998-tól fokozatosan kivezették, de a járulékalap 2013-as megszüntetése a degressziót épphogy életben hagyta. Először ez nem sok vizet zavart, de a nominális értéken rögzített küszöbök reál és relatív elértéktelenedése miatt a degresszió ma már sokkal több nyugdíjba vonulót érint sokkal hátrányosabban, mint korábban. Érdekes, hogy a degresszió tárgyalásánál a jelentés megelégedett a küszöbök további értékvesztésének megállításával, és nem is érintette a járulékalap visszavezetésének fontosságát. Egyébként a degresszió hatását nem lehet az szja progresszivitása nélkül elemezni. Például közös sávhatár esetén a 30 százalékos második szja-kulcs ekvivalens lenne a 77 százalékos beszámítással. Egyetértek viszont a jelentéssel abban, hogy hosszú távon a degressziós együttható óvatos csökkentésével, azaz a degresszió lépcsőzetes fokozásával jelentősen csökkenteni lehetne a nyugdíjrendszer feszültségeit.

8) A jelentés alternatívaként javasolja az induló nyugdíjak *vegyes (bér- és áralapú) valorizálását*. Ennek egyik „előnye” a hatályos és általában használt tiszta bértvalorizálással szemben, hogy a dolgozók zöme nem érti, hogy rosszabbul járnak a változással. Másik előnye, hogy megszabadulnánk a felülbecsült átlagbér-dinamika káros hatásától. De a hátrányok messze felülmúlják az előnyöket, nem érdemes a módosítást bevezetni, és az OECD jelentés is megemlíti alternatívákat, például az egységessé tett járadékszorító csökkentését.

9) Végül néhány mondat a *kiegészítő javaslatokról*. A jelentésnek már csak a kifejtés egyszerűsítése miatt is a cikcakkos szolgálati időskála *kiegyenesítésével* kellett volna kezdeni az összes számítást. Jó ötlet a hároméves valorizálási mozgóátlag bevezetése, de a 2016 körül, részben statisztikai okokból elszálló nettó reálbér-dinamika káros hatásán nem sokat segített volna.

Az iránymutató és a minimális korhatár emelésén túl más teendők is szükségesek a tényleges (átlagos) nyugdíjkor emelkedéséhez.

10) A jelentés joggal hangsúlyozza, hogy az iránymutató és a minimális korhatár emelésén túl *más teendők is szükségesek* a tényleges (átlagos) nyugdíjkor emelkedéséhez: például a nagymama szerep helyettesítése óvodával, az időskori szakképzés fejlesztése. Számomra azonban meglepő módon kitérnek egy több országban már alkalmazott paradox javaslatra is: ha valaki a számára előírt iránymutató korhatáron túl dolgozik, akkor nyugdíjba vonuláskor az ezért járó *bónuszt egy összegben* fizetnék ki. Példaként vegyünk egy 500 eFt-os havi, illetve 6 M Ft éves induló nyugdíjat, amely reálértékben a szolgálati idő emelkedését is figyelembe véve évente körülbelül 8,5 százalékkal emelkedik: 66 évesen 6,52 M Ft-re, ebből a tágon vett éves bónusz 0,52 M Ft. (Ha csak az igénylést halasztaná, de nem dolgozna, akkor jóval kevesebb, F1. táblázat.) Ha a 65 évre még kerek 20 évet számolunk nyugdíjban töltött időként, akkor az illető 1 éves halasztásra számított $0,52 \text{ M Ft} \times 19 = 9,88 \text{ M Ft}$ végösszeget kapna 66 éves korában, ez ijesztően sok pénz egy összegben. És mennyi lenne az egyösszegű bónusz 2, 3, 4 és 5 éves rádolgozásnál?

Ellentmondásosnak érzem azt a 2020-as módosítást, hogy nyugdíj mellett dolgozóknak nem kell se munkavállalói, se munkáltatói tb-járulékot fizetniük.

11) A felelős hatóságoknak sokkal jobban kellene tudatosítani az érdekeltekben, hogy egyáltalán létezik a *felfelé rugalmas korhatár*, és érdemes vele élni, különösen gyorsan növekedő átlagos reálbérek esetén. Ezt mutatom majd be a Függelék F1. táblázatában. Emellett ellentmondásosnak érzem azt a 2020-as módosítást, hogy nyugdíj mellett dolgozóknak nem kell se munkavállalói, se munkáltatói tb-járulékot fizetniük. A Függelék F2. táblázata szerint csak nagyon hosszú várható élettartam esetén érdemes halasztani a nyugdíjba vonulást. Az, hogy a járulékmentesség a Nők40 kedvezményezettjeire is vonatkozik, számomra különösen érthetetlen: miért kell támogatni bárkit járulékmentességgel, aki éppen azért mehetett – másusz nélkül – évekkal a korhatár előtt nyugdíjba, hogy másokról gondoskodjon? Ettől részben függetlenül az F3. táblázatban érdemes megbecsülni a Nők40 többletkiadásai mellett a kieső járulékokat is.

12) A *magánpillér erősítése* sokak szerint csodafegyver lenne, még ha *önkéntes* maradna is. Persze, kíváncsi vagyok, hogy mi magyarázza a jelenlegi minimális részvételt: talán kevés a maximális adókedvezményt élvező 1,4 M Ft után járó egyszeri 280 eFt? (Török (2024) részletesen ismerteti a magyar önkéntes nyugdíjpénztárak 30 éves tapasztalatait.)

13) A jelentés elismeri, hogy Magyarországon 2010 és 2022 között a teljes termékenységi arány jelentősen emelkedett. Ugyanakkor a jelentés még nem szembesült azzal, hogy átmeneti javulás után 2024-re már 1,4-re esett vissza a nevezett arány. A szerzők joggal hangsúlyozzák: nem elég a készpénzes támogatás, jó környezetre is szükség van a gyermekvállaláshoz.

14) Teljesen elkerülte a jelentés szerzőinek a figyelmét az akármilyen okból *lemaradt teljes nyugdíjak egyszeri rendezése* (nem tartozik ide a főleg külföldön dolgozók magyar nyugdíja). Pedig sokan és joggal követelik emelésüket. A legegyszerűbb és nem túl költséges rendezés a következőképp képzelhető el: minden teljes nyugdíjat legalább 100 eFt-ra felemelni, és a 100 és 160 eFt közti nyugdíjakat felzárkóztatni: 80 eFt + a régi nyugdíj fele. Például 120 eFt-os nyugdíjat $80 + 60 = 140$ eFt-ra emelné. Ez körülbelül 4 százalékkal emelné az összes nyugdíjkiadást, vagy 8 százalékos nyugdíj-GDP-hányadossal számolva, a többlet a GDP 0,032 százaléka. Ez azért több mint kétszerese az OECD (2019) fenti becslésének.

ÖSSZEGZÉS

Remélem, sikerült meggyőzőnöm az olvasót, hogy a mostani OECD jelentés – kellő terjesztés és módosítás után – jelentősen hozzájárulhat a magyar nyugdíjrendszer előtt álló kihívások megértéséhez és egy jó reform kidolgozásához.

A jelentés tényekre támaszkodik, és többrétűen próbálja meg figyelembe venni a kihívásokat. Helyzetüknél fogva a szerzők azonban eltekintettek a javaslatok politikai dimenzióitól. Most én is csak egy-egy mondatban vázolom a dilemmákat. Hogyan lehetne elvárni a jelenlegi kormányzattól, hogy feláldozza a Nők40-et? Hogyan lehetne elvárni az ellenzéktől, hogy beérje a 13. havi nyugdíj maximálásával, sőt akár egységesítésével?

Még egy valódi kiegyezés után is mérlegelni kell, hogy a sok megszorítás mellett valamit adni is kell az érdekelteknek. Inkább még nagyobb költségvetési terheket kell vállalni, csak hogy adjon is a reformkormány valamit. Például a Nők40 szigorításából származó évi több száz milliárd forintnyi többletbevételből lehetne fedezni a lefelé is rugalmassá váló korhatár átmeneti költségeinek egy részét. Egyelőre azonban ezek a reformtervek legfeljebb csak papíron léteznek.

FÜGGELÉK: ELŐREHOZOTT ÉS HALASZTOTT NYUGDÍJAK

A főszövegben többször érintettem a rugalmas korhatár kérdését. Ebben a függékben mindössze három táblázatot mutatok be, melyek új oldalról világítják meg a kérdéskört. Emellett felhívom a figyelmet Bárdits és szerzőtársai (2025) cikkére, amely a nyugdíjkorhatáron túli munkapiaci aktivitást vizsgálja adatbanki adatokon, kifinomult ökonometriai eszközökkel.

Az F1. táblázatban a szokásos málusz/bónusz rendszer mellett két másik csatorna hatását is bemutatom: minden évnvi halasztásnál 2 százalékkal nő a skálaszorzó, és 3 százalékkal növekszik a valorizációs szorzó.

Számításunkban az általános (65 éves) korhatáron a feltételezett minimális (62 éves) korhatáron járóhoz képest ($62+3=65$) 3 éves halasztás miatt a normális nyugdíj:

$b_3 = \sigma (S_m + 3) g^3 v_0$, ahol $\sigma = +0,02$ a skálaszorzó és v_0 a minimális korhatáron járó nyugdíjalap.

Általánosan, előjeles d -vel, a nyugdíj málusszal/bónusszal

$b_d = \sigma (S_m + d) [1 + \alpha(d-3)] g^d v_0$, ahol $\alpha = 0,06$ az éves bónusz/málusz.

Közelítőleg a 61 éves kori nettó kereset = 1.

Figyelemre méltó, hogy a 0,82 és 1,18 között húzódó bónusz/málusz tényező mellett milyen jelentős még a másik két tényező sávja: a skála 0,8 és 0,92 között, a nyugdíjalap 1 és 1,194 között szóródik. A 65 éves általános korhatár adatai dőlnek. A három minimum és a három maximum szorzata rendre 0,656 és 1,296 – nagyon széles sáv.

F.1. táblázat: A rugalmas nyugdíj három tényezője

Nyugdíjkor, év	Szolgálati idő, év	Skála	Bónusz-málusz	Nyugdíj-alap	Nyugdíj
$65+d$	$40+d$	$\sigma(40+d)$	$1+\alpha(d-3)$	$g^d v_0$	b_d
62	40	0,80	0,82	1,000	0,656
63	41	0,82	0,88	1,030	0,743
64	42	0,84	0,94	1,061	0,838
65	43	0,86	1,00	1,093	0,940
66	44	0,88	1,06	1,126	1,050
67	45	0,90	1,12	1,159	1,169
68	46	0,92	1,18	1,194	1,296

Forrás: saját számítás

Az F2. táblázat egy készülő munkából származik. Azt mutatja meg, hogy miképp érinti, ha 1) s évvel halasztjuk a nyugdíjba vonulást 65 éven túl vagy 2) 65 évesen nyugdíjba megyünk, és ugyanannyi s évet dolgozunk nyugdíj mellett. A cél: a korhatáron túli kereset és nyugdíj évi 4 százalékkal leszámitolt összegének a maximalizálása. A reálbér-növekedés üteme most csak 2 százalék. Mérőszám: a két életpálya-jövedelem hányadosa.

Három várható élettartamra számítom az arányokat: 80, 85 és 90 év, a relatív mellékes jövedelem 1,25. Azt látjuk, hogy a rövid várható élettartamnál a mellékes nagyon, a hosszú várható élettartamnál a halasztott nyugdíjba vonulás kicsit előnyösebb, a középső várható élettartamnál alig számít.

F.2. táblázat: Hosszabbítás a korhatáron túl: a jövedelemhányados háromféle élettartamra

Hosszabbítás	Rövid	Közepes	Hosszú
	várható élettartam		
s	$x_s(80)$	$x_s(85)$	$x_s(90)$
0	1,000	1,000	1,000
1	0,986	1,006	1,018
2	0,969	1,006	1,029
3	0,948	1,002	1,036
4	0,925	0,994	1,038
5	0,899	0,982	1,037

Forrás: saját számítás

Végül az F3. táblázatban a Nők40 valós költségeit próbálom megbecsülni, a hivatalosan említett járadéktöbblet mellett a járulékkiesést is figyelembe véve. Az áttekinthetőség kedvéért a 2. oszlopban az éves átlagos nettó bérek reálidősorát közlöm: $v_{2010}=1\ 692$ eFt indulóértékkel, és a 3. oszlopban azt kiegészítem a bruttó bérnél közgazdaságilag relevánsabb szuperbruttó bér idősorával. Felhívom a figyelmet arra, hogy járulékkulcs-csökkentés miatt a szuperbruttó bér sokkal lassabban növekszik, mint nettó társa. Felhasználva a Nők40-ben nyugdíjba vonulók létszámának éves idősorát, a 4. és 5. oszlopban a friss és a halmozott kedvezményezett nyugdíjkiadásokat becslöm meg: például 2019-ben 53,2; illetve 192,7 Mrd Ft. A 6. és a 7. oszlopban a hivatalos számításokból kimaradó, friss és halmozott kimaradó járuléktömeg becsült idősorát adom meg: például ismét a 2019-es évben 39,9; illetve 156,8 Mrd Ft.

F3. táblázat: A Nők40 költségeinek dinamikus becslése, 2010-es árszinten

Év	Nettó	Szuperbruttó	Új	Halmazott	Új	Halmazott
	bér, eFt/év		nyugdíjkiadás Mrd Ft		járulékhány Mrd Ft	
2011	1732,6	3359,4	74,2	74,2	66,0	66,0
2012	1673,7	3245,2	36,9	111,0	30,9	96,9
2013	1725,6	3345,8	32,3	143,3	28,9	125,8
2014	1780,8	2718,8	38,1	181,4	34,1	159,9
2015	1859,2	3604,8	40,7	148,0	36,9	130,9
2016	1996,7	3813,3	41,9	153,1	38,5	138,5
2017	2202,4	4040,5	45,7	166,5	38,4	148,0
2018	2385,2	4286,2	51,8	180,2	40,1	153,9
2019	2568,9	4577,6	53,2	192,7	39,9	156,8
2020	2728,1	4779,4	56,1	206,8	39,2	157,5
2021	2826,3	4908,9	60,7	221,8	40,2	159,3
2022	2897,0	4922,7	65,6	235,6	39,8	159,0

Forrás: saját számítás

IRODALOMJEGYZÉK

Bajkó, A.–Maknics, A.–Tóth, K.–Vékás, P. (2015): A magyar nyugdíjrendszer fenntarthatóságáról. *Közgazdasági Szemle*, 62:12, pp. 1229–1257.
<https://doi.org/10.18414/ks.2015.12.1229>
Banyár József (2023): A magyar nyugdíjrendszer pontrendszerre való áttérésének vizsgálata, *Közgazdasági Szemle*, 70:9, pp. 1964–1000.
<https://doi.org/10.18414/ks.2023.9.964>
Bárdits Anna–Biró Anikó–Elek Péter–Krekó Judit (2025): Munkapiaci aktivitás a nyugdíjkorhatáron túl, *Közgazdasági Szemle*, 72:1, pp. 1–19.
<https://doi.org/10.18414/ks.2025.1.1>
Czeplédi Tibor–Simonovits András–Tir Melinda–Szabó Endre (2016): A nyugdíjba vonulási szabályok hatása: nyertesek és vesztesek, *Közgazdasági Szemle*, 63:12, pp. 1261–1288.
<https://doi.org/10.18414/ks.2016.12.1261>
Freudenberg, Ch. Berki, T. and Reiff, Á. (2016): A long-term evaluation of recent Hungarian reforms, Working Paper No. 2. Budapest: Magyar Nemzeti Bank.
Gerencsér. L. (2018): A nők40 hibás nyugdíjtermék, <https://ujgyenloseg.hu/nyugdijvita-a-nok-40-hibas-nyugdijtermek/>
Letöltés: 2025.05.06.
Holtzer Péter (2010) szerk: A NYIKA jelentés, Budapest, magyar kormány.
Kovács Erzsébet (2023): Kell-e újraelosztás a nyugdíjrendszerben? Biztosítás és Kockázat, X. évf. 1-2.sz. pp. 80–91.
<https://doi.org/10.18530/bk.2023.1-2.80>
Oblath Gábor–Simonovits András (2023): Keresetek, valorizáció és nyugdíjak: koncepcionális kérdések és statisztikai problémák, *Közgazdasági Szemle*, 70:9, pp. 929–963.
<https://doi.org/10.18414/ks.2023.9.929>
OECD (2019): The challenges of sustaining Hungary’s pension and health systems, in OECD (2019) *Economic Surveys: Hungary*, 2019, Paris.
OECD (2024) *Strengthening the Hungarian Pension System*, Paris.
Simonovits András (2019a): Merev vagy rugalmas nyugdíjkorhatár: Áttekintés, *Közgazdasági Szemle*, 66:4, pp. 345–375.
<https://doi.org/10.18414/ks.2019.4.345>
Simonovits András (2019b): Nők40 és a reálbérrobbanás, *Sigma*, 51, pp. 123–132.
Simonovits András (2023): A Rational Pension Reform Package, Hungary, 2025, CERS-IE Working Paper 2023/24.
Toldi Miklós (2000): Az 1998-ban megállapított nyugdíjak, Augusztinovics Mária szerk., *Körkép reform után: tanulmányok a nyugdíjrendszerről*, Budapest, *Közgazdasági Szemle Alapítvány*, pp. 116–154.
Török László (2024): Az önkéntes pénztárak 30 éve az egészség- és nyugdíj-megtakarítás főszereplői. *Biztosítás és Kockázat*, XI. évf. 3-4. sz.
<https://doi.org/10.18530/bk.2024.3-4.10>